

ЩОДО ПРАВИЛ СИСТЕМНОГО ТЛУМАЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОНУ, ЩО ВИПЛИВАЮТЬ ІЗ ЙОГО СИСТЕМНИХ ТА СИСТЕМОУТВОРЮЮЧИХ ЗВ'ЯЗКІВ

Розглянуто правила системного тлумачення Кримінального кодексу України, які можна сформулювати на основі його системних та системоутворюючих зв'язків.

Ключові слова: системні зв'язки кримінального закону, системоутворюючі зв'язки кримінального закону, правила системного тлумачення кримінального закону.

Постановка проблеми. Проведені дослідження щодо використання правил системного тлумачення кримінального закону свідчать про те, що значна кількість правозастосувачів, хоча і використовують відповідні прийоми та правила, проте не поєднують їх із системним тлумаченням. Так, під час опитування окремої категорії правозастосувачів (зокрема представників слідчих підрозділів) було встановлено, що вони використовують під час тлумачення приписів кримінального закону його окремі системоутворюючі зв'язки (наприклад, зв'язки між приписами Загальної та Особливої частини КК України – 80%) та системні зв'язки (зв'язки окремих приписів Особливої частини КК України з іншими нормативно-правовими актами законодавства – 55%), проте не пов'язують такі свої дії із системним тлумаченням, а отже, не розуміють його змісту. Враховуючи наведене, правозастосувачі потребують роз'яснення окремої термінології та особливостей використання системного тлумачення кримінального закону.

Стан дослідження. Питання тлумачення кримінального закону та тлумачення загалом не є новим предметом дослідження як для теоретиків, так і для спеціалістів з сучасного кримінального права. Важливими були питання тлумачення права, що ж до кримінального закону, то особливими у дослідників були такі теми, як: доктринальне тлумачення кримінального закону, способи тлумачення кримінального закону тощо. Так, значною мірою висвітлені питання щодо тлумачення закону Е. Абдрасуловим, Ю. Власовим, М. Шаргородським, Ю. Тоди-кою, О. Черданцевим. Окремі аспекти проблеми тлумачення кримі-

нального закону розглянули такі вчені: Д. Азаров, О. Белокуров, Я. Брайнін, В. Бурдін, Л. Гаухман, В. Грищук, О. Дудоров, О. Марін, М. Мельник, А. Музика, З. Тростюк, М. Феоктістов, М. Хавронюк, О. Шляпочников та інші. Однак слід відзначити, що у публікаціях цих науковців лише дотично розглядатись проблеми визначення правил тлумачення і залишається багато невирішених питань.

Тому нашою **метою** є формулювання та аналіз можливих правил системного тлумачення кримінального закону, які зумовлені з його системних та системоутворюючих зв'язків.

Виклад основних положень. Постановою Пленуму Верховного Суду України від 23 грудня 2005 р. № 13 «Про практику розгляду судами кримінальних справ про злочини, вчинені стійкими злочинними об'єднаннями» у частині першій вказується на необхідність урахування норм КК України, у яких визначено особливості кримінальної відповідальності осіб та положень статей Особливої частини КК, якими передбачено додаткові ознаки спеціальних видів таких груп чи організацій [9]. З огляду на таку послідовність викладу, вказану у Постанові, можна зробити висновок про вказівку на пріоритетність застосування положень Загальної частини. Якщо норму кримінального закону неможливо витлумачити лише за допомогою системоутворюючих зв'язків, ті ж постанови Пленуму Верховного Суду спрямовують до інших нормативно-правових актів. Так, у п. 1 Постанови Пленуму Верховного Суду України від 23 грудня 2005 р. № 12 «Про практику застосування судами України законодавства про звільнення особи від кримінальної відповідальності» звернено увагу суддів на те, що звільнення особи від кримінальної відповідальності у випадках, передбачених КК, здійснює виключно суд у порядку, встановленому статтями КПК [8]. У п. 6 цієї ж Постанови вказано на необхідність використання зв'язку кримінального закону з Кодексом України про адміністративні правопорушення, а саме із статтями 173, 173-1, 174, 178, 179, 181, 181-1, 182, 183.

Загалом науковцями та правозастосувачами правильно використовуються системоутворюючі зв'язки норм кримінального закону. Однак деякі зауваження виникають стосовно зв'язків із назвою статті кримінального закону, оскільки періодично, під час формулювання кримінального закону, законодавець не передбачав необхідності врахування зв'язку норми кримінального закону із назвою статті, де вона розміщена. Звичайно, назва статті кримінального закону має лише інформативну функцію, проте і цю функцію завдяки законодавцю вона

не може виконувати належним чином. Зокрема ст. 156 КК України називається «Розбещення неповнолітніх». Вважаємо, що у цій статті мало б ітися про вчинення певного діяння, потерпілими від якого мали бути хоча б дві особи у віці від 14 до 18 років. Однак уже в першій частині цієї статті частково йдеться про малолітню особу (причому про одну, а не двох чи більше, як зазначено у назві статті). Аналізуючи законодавство, видається, що поняття терміна «неповнолітній» не охоплює поняття терміна «малолітній», адже неповнолітньою є особа від 14 до 18 років, а малолітньою – до досягнення нею 14 років [10]. Враховуючи зміст диспозиції статті та її зв'язок із назвою статті, необхідно зауважити, що кваліфікувати за частиною першою цієї статті можна лише вчинення розпусних дій щодо особи у віці від 14 до 16 років. У другій же частині вказаної статті взагалі йдеться лише про малолітню особу. Вважаємо, що таку назву статті законодавець обрав без урахування зв'язків кримінального закону зі ст. 6 Сімейного кодексу України та змісту диспозиції самої статті. З огляду на це назва статті мала б звучати так: «Розбещення особи, яка не досягла 16-річного віку» або «Розбещення малолітнього чи малолітньої».

Такі зауваження можна обґрунтовувати не лише до вказаної статті. Незрозумілою видається позиція законодавця, коли у частині статей КК України з їх назви зрозуміло, що дії можуть бути одноактні або вчинені щодо однієї особи, а інші вже передбачають чисельність, наприклад, ст. 147 «Захоплення заручників», ст. 150 «Експлуатація дітей», ст. 164 «Ухилення від сплати аліментів на утримання дітей», ст. 171 «Перешкоджання законній професійній діяльності журналістів», ст. 178 «Пошкодження релігійних споруд чи культових будинків», ст. 194-1 «Умисне пошкодження об'єктів електроенергетики» та інші. Хоча, на перший погляд, викладене більше становить проблему лінгвістики, проте це вказує на порушення зв'язків між диспозицією та назвою статті, що може викликати суперечності у разі застосування системного тлумачення кримінального закону.

Так можна охарактеризувати і зв'язок назви розділу із статтями, що у ньому знаходяться. Науковці вже неодноразово звертають увагу законодавця на необхідність зміни назви III Розділу КК України «Злочини проти волі, честі та гідності особи» у зв'язку з відмовою від статей у попередньому КК із відповідним об'єктом посягання. Крім цього, варті уваги і висловлювання щодо необхідності зміни назви Розділу XVI «Злочини у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж

і мереж електрозв'язку» на «Злочини у сфері комп'ютерної інформації» [1, с. 64].

З огляду на вищезазначене, можемо сформулювати таке правило системного тлумачення кримінального закону: ***під час системного тлумачення кримінального закону у разі наявності системоутворюючих і системних зв'язків у приписі кримінального закону насамперед слід враховувати його системоутворюючі зв'язки.***

Системоутворюючий зв'язок між Загальною та Особливою частинами КК України має бути безпосереднім, жодна норма однієї з частин кодексу не має суперечити чи ставити під сумнів положення іншої частини. Такий висновок спричинений тим, що кодекс – це звід кримінальних законів, які пройшли процес кодифікації. Відомо, що під час кодифікації закони, які їй піддаються, набувають змін. Ці зміни можуть стосуватися не тільки зовнішнього вигляду викладу певних положень, але й змісту. Видається, якщо виникають протиріччя між прийнятими доповненнями до КК України та вже наявним чинним текстом, то тим же законом мають вноситися зміни до КК, щоб їх усунути. Так має бути в ідеалі, але яскравий приклад наводить В. Навроцький щодо того, що терміни Загальної частини не використовуються у тому ж значенні і в Особливій частині. Так, у ч. 4 ст. 28 КК України передбачено, що злочин визнається вчиненим злочинною організацією, ... члени якої за попередньою змовою зорганізувалися для спільної діяльності з метою безпосереднього вчинення тяжких або особливо тяжких злочинів, – про злочини говорить у множині. Із окремих статей Особливої частини КК зрозуміло, що злочинні організації певних видів можуть утворюватися і для вчинення одного злочину. Так, у ч. 1 ст. 255 КК України йдеться про утворення злочинної організації з метою вчинення тяжкого чи особливо тяжкого злочину; ст. 257 КК – про організацію озброєної банди з метою нападу..., участь у такій банді чи вчинюваному нею нападі [4, с. 263]. Позиція Пленуму Верховного Суду України у цьому випадку викликає сумніви щодо дотримання правил системного тлумачення кримінального закону, адже у п. 17 Постанови № 13 від 23 грудня 2005 року «Про практику розгляду судами кримінальних справ про злочини, вчинені стійкими злочинними об'єднаннями» зазначено, що «бандою необхідно визнавати озброєну організовану групу або *злочинну організацію*, яка попередньо створена з метою вчинення кількох нападів на підприємства, установи, організації чи на окремих осіб або *одного такого нападу*, який потребує ретельної довготривалої підготовки».

Отже, насамперед необхідно встановити усі системоутворюючі зв'язки припису кримінального закону. Так, для диспозиції статті Загальної частини кримінального закону характерними є зв'язки між її частинами, із назвою статті, назвою інституту (розділу) Загальної частини. Саме на таку послідовність використання системоутворюючих зв'язків статті кримінального закону слід зважати насамперед під час її системного тлумачення.

Так, якщо виникає необхідність застосування ст. 69-1 КК України «Призначення покарання за наявності обставин, що пом'якшують покарання», то сама диспозиція статті спрямовує до ст. 66, яка міститься у тому ж розділі Загальної частини, і дає роз'яснення того, що саме можна вважати обставинами, які пом'якшують покарання.

Отже, маємо тлумачення терміна ст. 69-1 КК України на основі положень диспозиції статті 66 КК України.

За потреби, після використання для тлумачення приписів Загальної частини системоутворюючих зв'язків у Загальній частині, необхідно використати для тлумачення її приписів системоутворюючі зв'язки із положеннями Особливої частини КК України. Так, диспозиція статті Загальної частини кримінального закону може перебувати у зв'язку із диспозицією статті Особливої частини, із санкцією статті Особливої частини, із приміткою до статті Особливої частини кримінального закону.

Якщо говорити про зв'язок диспозиції статті Загальної частини та санкції статті Особливої частини кримінального закону, то М. Хавронюк звертає увагу на те, що лише на дванадцять видів покарань санкції статей Особливої частини КК України передбачають сотні варіантів застосування у різних поєднаннях і пропорціях, в такому разі передбачено: кілька десятків варіантів застосування штрафу; шість варіантів громадських робіт; три варіанти виправних робіт; три варіанти арешту; сім варіантів обмеження волі; тридцять дев'ять варіантів позбавлення волі [11, с. 243].

Такий зв'язок може виявлятися і в іншому вигляді, а саме через колізії, які можуть виникнути між диспозицією статті Загальної частини та санкцією статті Особливої частини КК України. С. Шапченко звертає увагу на суперечності, що виникають між положеннями ч. 2 ст. 59 та ч. 3 ст. 289 КК України:

– ч. 2 ст. 59 КК України передбачає, що конфіскація майна встановлюється за «тяжкі та особливо тяжкі корисливі злочини»;

– у ч. 3 ст. 289 КК України конфіскація майна передбачена як обов'язкове додаткове покарання за незаконне заволодіння транспортним засобом, вчинене при особливо обтяжуючих обставинах. При цьому відповідно до ч. 1 ст. 289 КК України таке заволодіння може бути вчинене з будь-якою, у тому числі й некорисливою, метою [12, с. 88].

Виникають й інші аналогічні колізії диспозиції ст. 59 КК України із санкціями окремих статей Особливої частини, зокрема ч. 11 ст. 158, ч. 1 ст. 176, ч. 1 ст. 177, ч. 1 ст. 203-1, ч. 1 ст. 208, ч. 2 ст. 216, ч. 1 ст. 332, ст. 334, ч. 1 ст. 361 та інших. Можемо зауважити, що такі злочини можуть бути вчинені як з корисливою метою, так і з хуліганською, тому виникає потреба її встановлення під час притягнення особи до кримінальної відповідальності.

Крім цього, у ч. 1 та ч. 2 ст. 305 КК передбачено «конфіскацію наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів, що були предметом контрабанди». Однак законодавчо не обґрунтовано, як можна конфіскувати, наприклад, аналоги наркотичних засобів або їх прекурсори, якщо вони відповідно до ст. 1 Закону України від 15.02.1995 р. «Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори» заборонені до обігу на території України [7] і не можуть перебувати у законній власності особи, яка вчинила діяння, передбачене ст. 305 КК України. Таку конфіскацію здійснити неможливо, оскільки відповідно до ч. 1 ст. 59 КК України «конфіскація майна полягає в примусовому безоплатному вилученні у власність держави всього або частини майна, яке є *власністю засудженого*». Чому законодавець звернув свою увагу на обов'язкову конфіскацію цього предмета контрабанди незрозуміло, оскільки як речовий доказ у кримінальній справі він обов'язково буде вилучений і стосовно нього буде прийняте рішення суддею під час винесення вироку особі, яка вчинила цей злочин.

Отже, вважаємо за необхідне сформулювати таке правило: *під час системного тлумачення кримінального закону слід використовувати системоутворюючі зв'язки з урахуванням їх сили.*

Загалом у чинному кримінальному законі та інших нормативно-правових актах законодавець, керуючись правилами законодавчої техніки та логіки, здійснює аутентичне (легальне) тлумачення терміна (поняття) у тому місці, де він перший раз його вживає. Тобто, якщо у цій статті немає визначення терміна, то необхідно його шукати у попередньому тексті кодексу, а не у його продовженні. Хоча і в цьому

не можна бути цілком переконаним, адже визначення терміна «службова особа» довгий період часу було закріплено законодавцем лише у примітці до ст. 364 КК України, тоді як до цього він вживається у значній частині статей, а саме у ст. 127, 132, 147, 149, 157, 158, 158-1, 159 КК України та інших. Вдалим рішенням законодавця стало виправлення цієї технічної помилки, а саме закріплення визначення терміна «службова особа» у Загальній частині КК України, оскільки цей термін є загальноновживаним для кримінального закону і має бути визначений саме у Загальній частині КК.

Позиції науковців стосовно цього неоднозначні. Так, Л. Брич висловила негативну щодо доповнення законодавцем статті Загальної частини КК України поняттям службової особи. Як вона зауважує, таке доповнення є порушенням принципу системності закону. Л. Брич звертає увагу, що службова особа – один із кількох, відомих КК, спеціальних суб'єктів злочину, а розкривати у статті Загальної частини КК, яка дає родові поняття, ознаки лише одного з різновидів такого родового поняття нелогічно [2, с. 216]. Не можемо цілком погодитись із такою позицією науковця. Справді, закріплення лише однієї дефініції замало для КК України, проте треба із чогось починати; якщо законодавець не вносить до КК України відповідного термінологічного розділу, то не зайвим було б, принаймі, доповнення дефініціями у такий спосіб. Загалом таку тенденцію можна було б охарактеризувати як позитивну.

Отже, можемо сформулювати таке правило: *використовуючи системоутворюючі зв'язки у системному тлумаченні кримінального закону, необхідно враховувати те, що переважно термін може мати легальне тлумачення у тому місці, де він вперше вживається.*

Розглядаючи зв'язки норми кримінального закону, яка міститься у ч. 2 ст. 84 КК України, можна встановити, що вона перебуває у зв'язку з такими нормативно-правовими актами: Перелік захворювань, які є підставою для подання у суди матеріалів про звільнення засуджених від подальшого відбування покарання, який міститься у Положенні про лікарсько-трудова комісію, затвердженому наказом ДДПВП та МОЗ від 18 січня 2000 р. № 3/6; Наказ МВС України від 13 травня 1992 р. № 256 «Про порядок представлення в суди матеріалів про звільнення від дальшого відбуття покарання засуджених, які захворіли на тяжку хворобу»; Закон України від 5 липня 2001 р. «Про боротьбу із захворюванням на туберкульоз».

Із цих трьох нормативно-правових актів, як відомо, найвищою юридичною силою володіє закон, проте він не перебуває у безпосередньому зв'язку із нормою, що потребує тлумачення, а лише в опосередкованому.

Це означає, що насамперед для тлумачення слід застосувати положення, що містяться в Переліку захворювань, які є підставою для подання у суди матеріалів про звільнення засуджених від подальшого відбування покарання. (Положення про лікарсько-трудова комісію, затверджене наказом ДДПВП та МОЗ від 18 січня 2000 р. № 3/6), а тоді вже положення Закону України «Про боротьбу із захворюванням на туберкульоз».

Важливою та необхідною умовою виконання такого правила є встановлення усіх зв'язків норми кримінального закону. Наприклад, у коментарі до ч. 2 ст. 389 КК України М. Хавронюком встановлено системні зв'язки відповідної норми із Законом України від 21 квітня 1999 р. «Про виконавче провадження», чим і обумовлено тлумачення, надане ним до цієї статті. Так, науковець вважає ухиленням від відбування громадських робіт нез'явлення для виконання таких робіт, безпосередню відмову виконувати визначену для засудженого роботу тощо [6, с. 389].

Проте ч. 3 ст. 40 Кримінально-виконавчого кодексу України передбачає, що «ухиленням від відбування покарання у вигляді громадських робіт є: невиконання встановлених обов'язків, порушення порядку та умов відбування покарання, а також притягнення до адміністративної відповідальності за правопорушення, які були вчинені після письмового попередження; невихід більше двох разів протягом місяця на громадські роботи без поважних причин, а також допущення більше двох порушень трудової дисципліни протягом місяця, поява на роботі в нетверезому стані, у стані наркотичного або токсичного сп'яніння» [3].

На захист такої позиції науковця можна було б зауважити, що Кримінально-виконавчий кодекс України прийнятий лише у 2003 році і, можливо тому, науковцем не могли бути враховані його положення, оскільки цей коментар віддруковано також у 2003 році. Однак до того моменту був чинний Виправно-трудова кодекс України від 23 грудня 1970 року, ч. 3 ст. 82-13 якого передбачала те, що можна вважати ухиленням від громадських робіт. Отже, тлумачення, дане науковцем, порівняно із тлумаченням законодавця значно обмежене, якщо не зважати на слово «тощо».

В іншому коментарі І. Туркевич та Є. Фесенко повністю урахували безпосередні зв'язки норми кримінального закону, закріпленої у ч. 2 ст. 389 КК України, із Кримінально-виконавчим кодексом України і вичерпно вказали, що саме розуміє законодавець під ухиленням від виконання громадських робіт [5, с. 478].

Отже, можемо сформулювати таке правило системного тлумачення кримінального закону: *під час системного способу тлумачення кримінального закону у разі використання безпосередніх чи опосередкованих системних зв'язків кримінального закону слід враховувати юридичну силу нормативно-правових актів, які можуть стати підставою для тлумачення і насамперед використовувати безпосередні зв'язки.*

Висновки. З огляду на все вищезазначене, можемо запропонувати такі правила системного тлумачення кримінального закону, які базуються на основі його системних та системоутворюючих зв'язках:

- під час системного тлумачення кримінального закону за наявності системоутворюючих і системних зв'язків у приписі кримінального закону насамперед слід враховувати його системоутворюючі зв'язки;

- під час системного тлумачення кримінального закону слід використовувати системоутворюючі зв'язки з урахуванням їх сили;

- використовуючи системоутворюючі зв'язки у системному тлумаченні кримінального закону, необхідно враховувати те, що переважно термін може мати легальне тлумачення у тому місці, де він вперше вживається;

- під час системного способу тлумачення кримінального закону у разі використання безпосередніх чи опосередкованих системних зв'язків кримінального закону слід враховувати юридичну силу нормативно-правових актів, які можуть стати підставою для тлумачення і насамперед використовувати безпосередні зв'язки.

Варто відзначити, що найбільш ефективно застосовуватися вони зможуть тоді, коли до кримінального закону як до системи буде якнайменше зауважень.

Водночас вважаємо за необхідне звернути увагу на те, що запропоновані правила можуть бути удосконалені та доповнені залежно від розвитку кримінально-правової науки. Крім цього, слід наголосити на необхідності формулювання інших правил системного тлумачення кримінального закону, зокрема на основі законів формальної логіки,

а також співвідношення системного тлумачення кримінального закону з іншими способами тлумачення.

1. Азаров Д.С. Теоретичні основи розроблення законопроекту, спрямованого на реформування норм про відповідальність за «комп'ютерні» злочини / Д.С. Азаров // Наука і правоохорона. – 2008. – № 1. – С. 63–69.

2. Брич Л.П. Про проект закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо відповідальності за корупційні правопорушення» / Л.П. Брич // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична. Збірник наукових праць. – 2009. – № 1. – С. 214–222.

3. Кримінально-виконавчий кодекс України: Закон України від 11 липня 2003 року (із змінами і доповненнями) // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.

4. Навроцький В.О. Основи кримінально-правової кваліфікації: навчальний посібник / В.О. Навроцький. – 2-ге вид. – К.: Юрінком Інтер, 2009. – 512 с.

5. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України: у 2 т. – Т. 2 / за заг. ред. П.П. Андрушка, В.Г. Гончаренка, Є.В. Фесенка. – 3-тє вид., перероб. та доп. – К.: Алерта; КНТ; Центр учбової літератури, 2009. – 624 с.

6. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України від 5 квітня 2001 року / за ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. – К.: Каннон; А.С.К., 2003. – 1104 с.

7. Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори: Закон України від 15 лютого 1995 року № 60/95-ВР (із змінами і доповненнями) // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.

8. Про практику застосування судами України законодавства про звільнення особи від кримінальної відповідальності: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 23 грудня 2005 року № 12 // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.

9. Про практику розгляду судами кримінальних справ про злочини, вчинені стійкими злочинними об'єднаннями: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 23 грудня 2005 року № 13 // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.

10. Сімейний кодекс України: Закон України від 10 січня 2002 року № 2947-III (із змінами і доповненнями) // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.

11. Хавронюк М.І. Диференціація кримінальної відповідальності або чи не очікує Україну соціальна катастрофа? / М.І. Хавронюк // Кримінальний кодекс України 2001 р.: проблеми застосування і перспективи удосконалення. Диференціація кримінальної відповідальності: міжнародний симпозіум 11–12 вересня 2009 року. – Львів: ЛьвДУВС, 2009. – С. 243–248.

12. Шапченко С.Д. Принцип верховенства права і Кримінальний кодекс України 2001 року: деякі теоретичні, законодавчі та правозастосовчі проблеми / С.Д. Шапченко // Законодавство України: науково-практичні коментарі. – 2002. – № 5. – С. 85–92.

Коханюк Т.С. К вопросу о правилах системного толкования уголовного закона, вытекающих из его системных и системообразующих связей.

Рассмотрены правила системного толкования Уголовного кодекса Украины, которые можно сформулировать на основе его системных и системообразующих связей.

Ключевые слова: системные связи уголовного закона, системообразующие связи уголовного закона, правила системного толкования уголовного закона.

Kohanyuk T.S. The rules of the system interpretation of the criminal law, which can be formulated on the basis of its system and forming relations.

The article deals with the rules of the system interpretation of the Criminal Code of Ukraine, which can be formulated on the basis of his system and forming relations.

Key words: the system relations of the criminal law, the system-forming relations of the criminal law, the rules of the system interpretation of the criminal law.

Стаття надійшла 7 листопада 2012 р.

УДК 343.137

**В.О. Кучер,
О.В. Сав'юк**

УГОДА ПРО ПРИМИРЕННЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Розкриваються процесуальні питання примирення між особою, яка вчинила злочин, і потерпілим; аналізуються положення Кримінального процесуального кодексу України щодо укладення угоди про примирення; даються пропозиції, спрямовані на удосконалення кримінально-процесуального законодавства України.

Ключові слова: медіація, відновне правосуддя, медіатор, правопорушник, потерпілий, відшкодування шкоди, примирення, угода про примирення.